

muzician nă-s-au revelat concludent, cind a interpretat Sonata scrisă de César Franck pentru violină și pian. Trebuie deasăvîrșire în arta de a mînuî violoncelul pentru ca această semnificativă pagină să sune, pe tot parcursul ei, la fel de nuanțat, și nu ca o lamentație pe tonurile înalte ale violoncelului. Or, în mina lui Heinrich Schiff, elocința acestei muzici a atins sublimul.

Talentul și maturitatea muzicală a celuilalt oaspete, pianistul francez Olivier Gardon, nu s-a ridicat la același nivel. Il recomandă, desigur, un bogat palmares internațional, între care și Marele premiu „Marguerite Long-Jacques Thibaud”. Dar numai după ce a trecut de Variațiunile op. 24 de Brahms și a abordat suitele lui Debussy, *Colțul copiilor* și *Pentru pian*, Olivier Gardon s-a dezvăluit a fi un pianist ieșit din comun, prin delicatetea nuanțelor și prin debitul constant al muzicii, în ciuda pasajelor redutabile.

Aprecierea cu care a fost răsplătit în ultima zi a Festivalului european al prieteniei ne-a confirmat, prin însăși exigența ei, faptul că această amplă manifestare internațională, organizată la București, va rămîne în amintirea noastră ca o reuniune importantă în domeniul artelor, ca un act eficient de circulație internațională a valorilor culturii.

Radu Stan

Operă

și

balet

Prezența colectivului artistic al Teatrului Academic de Stat de Operă și Balet „T. G. Șevcenko”, al Republicii Socialiste Sovietice Ucrainiene, pe scena Festivalului european al prieteniei, a prilejuit publicului nostru contactul cu o lucrare fundamentală pentru capitolul „dramă muzicală”, al genului liric, care nu figurează în repertoriul Operei Române (*Hovanșcina* de Musorgski), și cu o altă partitură — de asemeni inedită pentru iubitorii români ai operei —, definitivă pentru începuturile creației ucrainiene de gen (*Zaporojanul dincolo de Dunăre* de Semion Gulak-Artemovski). Dacă *Hovanșcina* nu a venit decît să întregescă (dar cit de util artisticeste !) imaginea spectatorului nostru asupra artei musorgskiene (în aceeași viziune orchestrală a lui Rimski-Korsakov) cunoscută din marea sa creație, *Boris Godunov*, *Zaporojanul dincolo de Dunăre* a constituit o veritabilă surpriză, prin meșteșugul componistic remarcabil al scriiturii orchestrale și vocale, de tip rossinian (puternic impregnat cu valori folclorice naționale).

Dar, dincolo de interesul artistic al partiturilor interpretate, spectacolele Teatrului din Kiev au revelat calitatea deosebită a unei echipe de maximă omogenitate. Soliști cu voci ample și strălucitoare (L. Iurcenko, A. Zagrebelni, A. Mokrenko, V. Liubimova, G. Tipola, V. Tretiak, D. Gnatiuk, V. Skubak și, mai cu seamă, V. Grițiuk, deosebit de expresiv, deopotrivă, în rolul tragic și în cel comic) și un cor de excepțional rafinement (cutremurător în momentele de explozie sonoră, ca și în acelea de supremă interiorizare a discursului) evoluează cu forță de convingere actoricească ; regia Irinei Molostova, sobră, tradițională, dar inspirat elaborată și sensibil gândită, este servită și de o scenografie concepută, în același spirit, de F. Nirod ; orchestra de dimensiuni și valoare simfonice, dirijată cu autoritate, cu rigoare și fantezie, de S. Turceak, a realizat, în spectacol, o versiune de perfecțiune discografică.

Baletul Teatrului din Atena se distinge prin marea austeritate a expresiei coregrafice (chiar atunci cînd drama adusă în scenă se consumă la nivelul paroxistic al tensiunii — ca în *Străinul*, pe muzică de Frank Martin, după piesa „Insula cu capre” de Ugo Betti, în transpunerea lui Andreas Rikakis) și lipsa de ostentație cu care sînt integrate organic, în limbajul clasic, elemente novatoare, deduse din atitudinile plastice păstrate de pictura și sculptura antică greacă (în *Dansuri sacre și profane*, pe muzica lui Debussy) sau din folclorul național (în *Variațiuni pe tema unui cîntec popular* de Skalkottas). Se manifestă, aici, originalitatea unei personalități artistice puternice, care (după ce a colaborat cu cîteva școli reprezentative — Marie Rambert, Balanchine, Martha Graham) stăpînește cele mai diverse stiluri și orientări ale baletului contemporan, dar își caută, prin acestea și dincolo de acestea, un drum propriu. Drumul ales de coregraful Yannis Metsis, fondatorul trupei și, totodată, primul ei dansator (drum în care scenografa Lisa Zaimă îi este o parteneră atentă și sensibilă, intuind admirabil linia și culoarea cea mai potrivită spiritului creației), este departe de traseele spectaculoase ce dobîndesc, de la prima vedere, admiratori entuziaști sau contestatari vehemenți ; cu prețul renunțării la un succes rapid, răsunător, Yannis Metsis ținteste spre esențe. Iar principalul său câștig de pînă acum este o manieră personală de vizualizare a muzicii ; el face evidentă fluiditatea caracteristică muzicii, într-un mod rar întîlnit la coregrafii prezenți pe scenele noastre în ultimii ani : spărgînd și recompunînd neconținut simetria mișcării, transformînd sincronismul în diacronism, cu o subtilitate și cu un rafinement ce desemnează, neîndoiește, un artist excepțional.

Este foarte greu de stabilit cărei categorii îi aparține arta practică de muziciană și dansatoarea spaniolă Lucero Tena. Mai întâi, pentru că în spectacolul său figurează trei capitole distincte, cu drepturi egale (concertul de castaniete, dansul spaniol și flamenco), iar virtuozitatea și expresivitatea ei sînt aceleași, pretutindeni. Apoi, pentru că acolo unde muzica — deci, componenta sonoră a spectacolului — deține hegemonia (în concertul de castaniete), elementele de mișcare plastică — deci, componenta vizuală a spectacolului — desăvîrșesc sensurile expresive ale momentului; iar acolo unde mișcarea de dans este primordială, efectul sonor de perecuție, realizat cu castanietele, ori prin alit de caracteristic spaniolele lovituri de tocuri și bătăi din palme, completează, la rîndu-i, imaginea întregului. Se remarcă, pe deasupra, la Lucero Tena, o pronunțată disponibilitate pentru pantomimă, resursele comice ale acesteia fiind exploatate de artistă cu un indiscutabil simț al prizei asupra publicului.

Și, totuși, îndrăznesc să afirm că arta practică de Lucero Tena este, esențialmente, muzicală, că principala dimensiune a personalității sale este cea muzicală. Căci, realizarea artistică fundamentală — unică și inimitabilă — a artistei o reprezintă concertul de castaniete, a cărui creatoare Lucero Tena este. Pare, într-adevăr, de necrezut ca, printr-un instrument ce oferă doar posibilitatea diferențierii ritmului și dinamicii (celelalte dimensiuni ale muzicii — melodia, armonia, timbrul — fiind susținute de pianista Jose Vives cu o voită perfecțiune rece, detașată), să poată fi redată, cu mare sensibilitate și inteligență, întreaga emoție artistică a partiturii.

Să mai menționăm gustul desăvîrșit în alegerea muzicii și vom avea imaginea completă a programului, pe care Lucero Tena l-a gîndit ca pe un omagiu la centenarul celui mai mare creator spaniol, Manuel De Falla.

Luminița Vartolomei

Ansamblul folcloric „Kolo“ din R. S. F. Iugoslavia

